

Дроб'язко Вікторія

студентка

Грабовецький Олександр

старший викладач

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОГО СЕЛЯНСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

У сучасних умовах реформування аграрного сектора економіки України зростає потреба в загальних (у масштабах країни) нормах, якими забезпечуються формування середовища, сприятливого для створення та ефективного функціонування сільськогосподарських товаровиробників, системи сільського розселення, яка б могла відповідати новим виробничим відносинам, а також відновлення, розвиток та утримання на цій основі соціальної інфраструктури села.

Особисте селянське господарство займає провідні позиції в приватному секторі сільського господарства України, воно залишається одним з основних виробників сільськогосподарської продукції й «основним джерелом виживання сільського населення України». В основному, це господарства сімейного типу, що виробляють, споживають та реалізують сільськогосподарську продукцію; при чому об'єкт господарювання знаходиться в особистому користуванні, де власник та робітник поєднані в одній особі [1]. Функціонування сучасних особистих селянських господарств створює передумови для підвищення ефективності аграрної економіки, розширюючи можливості раціонального використання природних і економічних ресурсів аграрного виробництва.

Особисте селянське господарство нині є важливою формою індивідуального аграрного виробництва, що дозволяє додатково насичувати аграрний ринок продукцією, водночас задовольняти потреби самих громадян у цій продукції. Будучи побудованим на праці членів родини, особисте селянське господарство дозволяє додатково мати заробіток до основного доходу для членів такого господарства, а то й цілком забезпечувати потреби та інтереси громадян [2].

Головною метою та завданням дослідження є характеристика та аналіз правового регулювання діяльності особистих селянських господарств в Україні.

Серед науковців, які займались дослідженням питання, слід зазначити таких: В.В. Янчук, П.М. Макаренко, Л.В. Булавка, І.В. Ткач, Т.І. Яворська, Н.І. Титова, О.О. Погрібний.

У Законі України «Про особисте селянське господарство» подано так це поняття: «Особисте селянське господарство – це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків

та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму» [3].

Залежно від рівня економічної ефективності та просторового розташування особистого селянського господарства, дослідники пропонують таку класифікацію: переважно товарні (розміщені навколо невеликих районних центрів та сільських поселень), низько товарні (володіють великим потенціалом для подальшого розвитку та розміщені на депресивних територіях регіону) та господарсько-садівничі (зорієнтовані в основному на задоволення потреб господарства у сільськогосподарській продукції та розміщені навколо обласних та великих районних центрів) [4, с. 591].

Зміст правової норми цієї статті Земельного кодексу України свідчить, що селянське господарство поряд із фермерським господарством і сільськогосподарським підприємством зберігає право на свою земельну ділянку. Це означає, що цією нормою права особисте селянське господарство застосовується поряд із іншими суб'єктами права і наділяється правом як суб'єкт права.

Можна погодитися з думкою Н.І. Титової [6], що особисте селянське господарство можна характеризувати як самостійну організаційно-правову форму сільськогосподарського виробництва.

Як зазначає професор В.В. Янчук, сучасному особистому селянському господарству притаманні такі ознаки: по-перше, це форма виробництва, яка ґрунтується на рівноправних формах власності на землю, на приватній власності громадян, а також на їхній особистій праці та праці членів їхніх сімей, тобто має виключно трудовий характер; по-друге, це сукупність майна, що має вартісне вираження, ціну й належить громадянам на праві спільної сумісної власності; по-третє, особисте селянське господарство доповнює суспільне виробництво, має щодо нього підсобний характер, є додатковим (а не основним) джерелом прибутків; по-четверте, воно має, в основному, споживчий характер; по-п'яте, його можна на взаємовигідних засадах використовувати для збільшення виробництва товарної маси продуктів харчування та сировини рослинного й тваринного походження [7].

Таким чином, діяльність особистих селянських господарств має на меті забезпечення власних потреб мешканців сіл та селищ у продуктах харчування та праці на землі без створення юридичної особи. Кваліфікаційні ознаки особистих селянських господарств стосуються можливості членства та видів здійснення виробничо-господарської діяльності. Такі юридичні ознаки особистих селянських господарств, які випливають із норм Закону "Про особисте селянське господарство", як сімейно-родинне об'єднання за місцем проживання фізичних осіб на засадах членства, віднесення членів особистого селянського господарства до категорії зайнятого населення, основний характер праці членів особистого селянського господарства, надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму, та інші ознаки, підтверджують самостійний, а не похідний характер особистих

селянських господарств і, без сумніву, свідчать про появу нового суб'єкта господарювання на землях сільськогосподарського призначення.

Узагальнюючи викладене, необхідно сказати, що правове регулювання діяльності особистого селянського господарства регулюється в Україні належним чином, але потребує вдосконалення нормативної бази через те, що відбуваються різні євро-інтеграційні процеси. Нормативно-правове регулювання аграрного сектору, зокрема селянського господарства, стрімко розвивається. Для того, щоб покращити ефективність функціонування та забезпечити розвиток особистих селянських господарств, потрібно спрямувати діяльність місцевої влади на створення необхідних організаційно-економічних та соціальних умов у сільській місцевості. На нашу думку, для особистого селянського господарства також важлива державна підтримка та її ефективність, яка визначає багатофункціональну природу сільського господарства.

Список використаних джерел

1. Войнич Л. Й. Сутність особистих селянських господарств [Текст] / Л.Й. Войнич // Інноваційна економіка: Науковий журнал. - 2011. - № 22. - С. 106- 109.
2. Лідовець Т. М. Право на забудову житлових, господарських будівель та споруд на землях, відведених для особистого селянського господарства // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». - 2012. -- № 1(5) [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/e-journals/Choasp/2012_1/12ltmsh.pdf
3. Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15 травня 2003 р. [із змінами та доповненнями]- // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 29. - Ст. 232. Офіц. вид. Режим доступу. – <http://www.rada.gov.ua>.
4. Гнатік Н.Б. До питання функціонування особистих селянських господарств / Н.Б. Гнатік // Вісник Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського. – 2015. – Вип. № 3 – С. 591
5. Макаренко Ю.П. Фермерські кооперативи як умоваприбуткового господарювання [Електронний ресурс] / Ю.П. Макаренко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Економічні науки. – 2010. – Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.2/168.pdf>
6. Титова Н.І. Землі сільськогосподарського призначення [Текст]: права громадян України. Науково-навчальний посібник // за ред. Н.І. Титової. - Львів: ПАЮ, 2005. - 368 с. - С. 228-236.
7. Янчук В.В. Правове становище приватного підсобного господарства [Текст] // В кн.: Аграрне право України: Підручник/ В.З.Янчук, В.І.Андрейцев, С.Ф.Василук та інші; За ред. В.З.Янчука. - 2-е вид, перероб. та допов. - К.: Юрінком Інтер, 1999. - 720 с. - С. 170-189.